

De 'broeders' (*fratelli*) uit het gedicht zijn de middeleeuwse bedelmonniken, maar op het einde van het vers zijn het ook de jongens, de 'broers' (*fratelli*) wiens gezelschap en seksuele troost Pasolini tot het einde van zijn leven in een obsessief ritueel bleef zoeken. Hij vond ze uiteindelijk niet meer: ze waren verdwenen, 'stenen monumenten' zou hij ze in de jaren '70 noemen, vernietigd en gelijkgeschakeld door het monster van het neokapitalisme dat van iedereen consumerende kleinburgers had gemaakt zonder eigen cultuur en eigen waardigheid.

In het Friuli van de jaren '40 had hij de eros beleefd binnen de solidaire wereld van een nog bijna archaïsche boerengemeenschap. Later zocht hij jongens in de *borgate*, de sloppenwijken rond Rome. Op het einde pikte hij ze op in zijn Alfa Romeo, onherroepelijk ouder wordend en onherroepelijk bourgeois.

Het was de katholieke moraal die Italiaanse jongens ver van meisjes hield zodat ze tijdelijk bij geslachtsgenoten soelaas en oefening zochten. Voor Pasolini betekende het ook dat ze in die fase van hun leven voor hem beschikbaar waren.

Tot het laatste beeld van *Salò*, zijn filmtestament, blijven die jongens hem inspireren. In die slotscène toont Pasolini twee jonge fascististen die in het landhuis, waar de vreselijkste martelingen en vernederingen plaatsvinden, voor de bewaking instaan. Ze leggen een plaat op, zetten hun machinegeweren aan kant en gaan met elkaar dansen.

'Heb jij een meisje?' -

'Ja, ze heet Margherita.'

Het is het enige eiland van onschuld en tederheid in de film.

Een jaar na *La Ricotta* zou Pasolini zijn versie brengen van het evangelie van Mattheus. Het moest een 'poëtisch werk' worden, geen religieus. Hij geloofde niet in de goddelijkheid van Christus omdat zijn hele kijk op de werkelijkheid religieus was. En die kijk werd bedreigd door de ontwaarding van het neokapitalisme. Weer mikte Pasolini hoog. 'Ik zou graag zien dat mijn film op Paaszonidag in alle parochiezalen van Italië en de wereld kon worden vertoond', schreef hij aan het Franciscaans studiecentrum Pro Civitate Christiana in Assisi. Hij liet zich bijstaan door exegeten om de gevoelens van gelovigen niet te kwetsen. De nieuwe paus Johannes XXIII had de kerk opgeroepen de dialoog aan te gaan met de ongelovigen. Het medium film werd nu als

Tableau vivant naar de *Kruisafneming* van Rosso Fiorentino (Pinacoteca, Volterra) uit *La Ricotta*

Opname van *La Ricotta*: de goede rover Stracci aan het kruis